Nacionalinis visuomenės sveikatos centras prie Sveikatos apsaugos ministerijos

TYMAI

2019-03-25

Parengė: NVSC Vilniaus departamento direktorė Rolanda Lingienė

Turinys

- Kas yra tymai?
- Tymų situacijos Lietuvoje ir Kauno apskrityje pristatymas
- Kodėl Lietuvoje plinta tymai?
- Kodėl daugiausiai atvejų registruojama Kauno apskrityje?
- Tymų valdymas
- Siūlymai

Pasitarimo tikslai

1. Tymų infekcijos, epidemiologinės situacijos, protrūkio plitimo priežasčių, valdymo priemonių pristatymas.
2. Siūlymų dėl tymų valdymo gerinimo ir skiepijimo apimčių didinimo teikimas.
3. Diskusija apie siūlomus veiksmus bei galimus kitus tymų protrūkio valdymo būdus.

Tymai

Tymai – **ypač užkrečiama** per orą plintanti liga, kurią sukelia virusas.

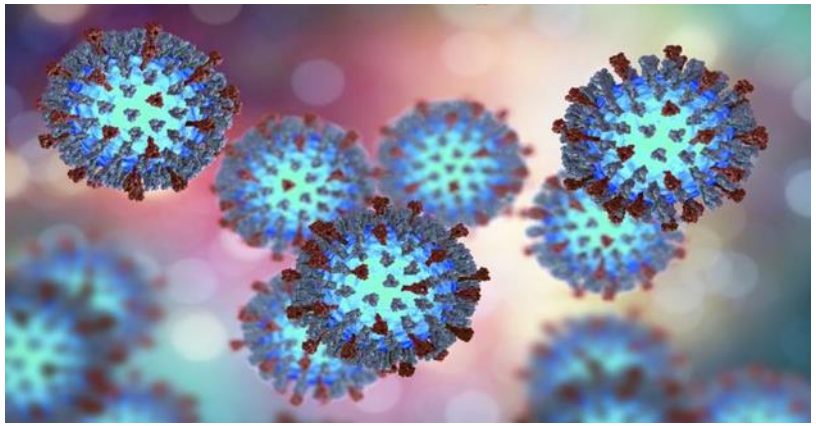

Anksčiau tymai buvo laikomi viena iš „privalomų“ vaikų infekcinių ligų, nes beveik visi vaikai jais persirgdavo.

Imlūs tymams asmenys – neskiepyti, nepilnai skiepyti (skiepyti tik viena vakcinos doze), nesirgę asmenys.

Jeigu asmuo yra imlus tymams, **užsikrėsti užtenka 15 min.**, jeigu bendraujama artimai (veidas į veidą) arba būnama toje pačioje patalpoje.

Kaip atrodo tymai?

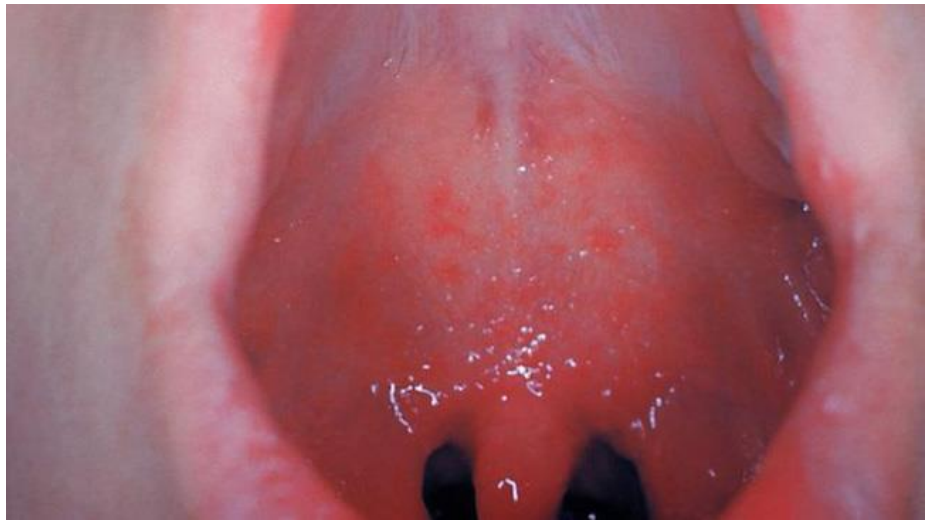

Kodėl tymai pavojingi?

- Pasaulio sveikatos organizacijos duomenimis, iki 1980 m. prieš pradedant vakcinaciją pasauliniu mastu, kiekvienais metais buvo registruojama

  2,6 mln. mirčių nuo tymų.
- Iš 1000 užsikrėtusiųjų tymais **1 ar 2 gali mirti** nuo šios ligos sukeltų komplikacijų net ir taikant geriausią medicininę priežiūrą.
- **Komplikacijos:** vidurinės ausies uždegimas, plaučių uždegimas, encefalitas. Gali sukelti **ilgalaikes komplikacijas**.
- Tymai gali sukelti **priešlaikinį gimdymą** bei riziką susilaukti mažesnio kūno svorio kūdikio.
- Tymais sergantis asmuo gali užkrėsti kitus **4–5 dienos iki bėrimo** ir 4 dienos po bėrimo atsiradimo.

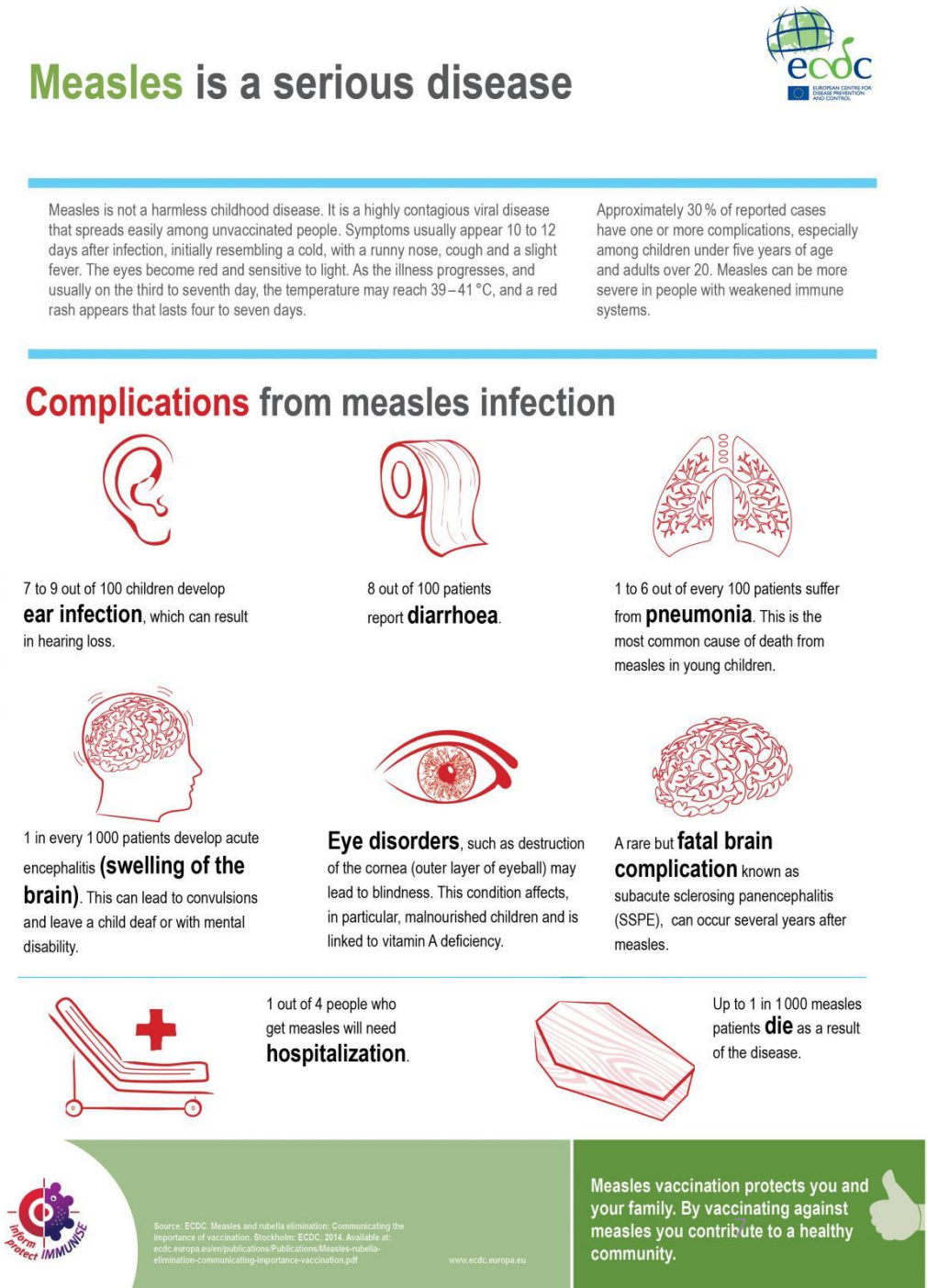

TYMŲ SITUACIJA LIETUVOJE

Situacija Lietuvoje 2008–2018 m.

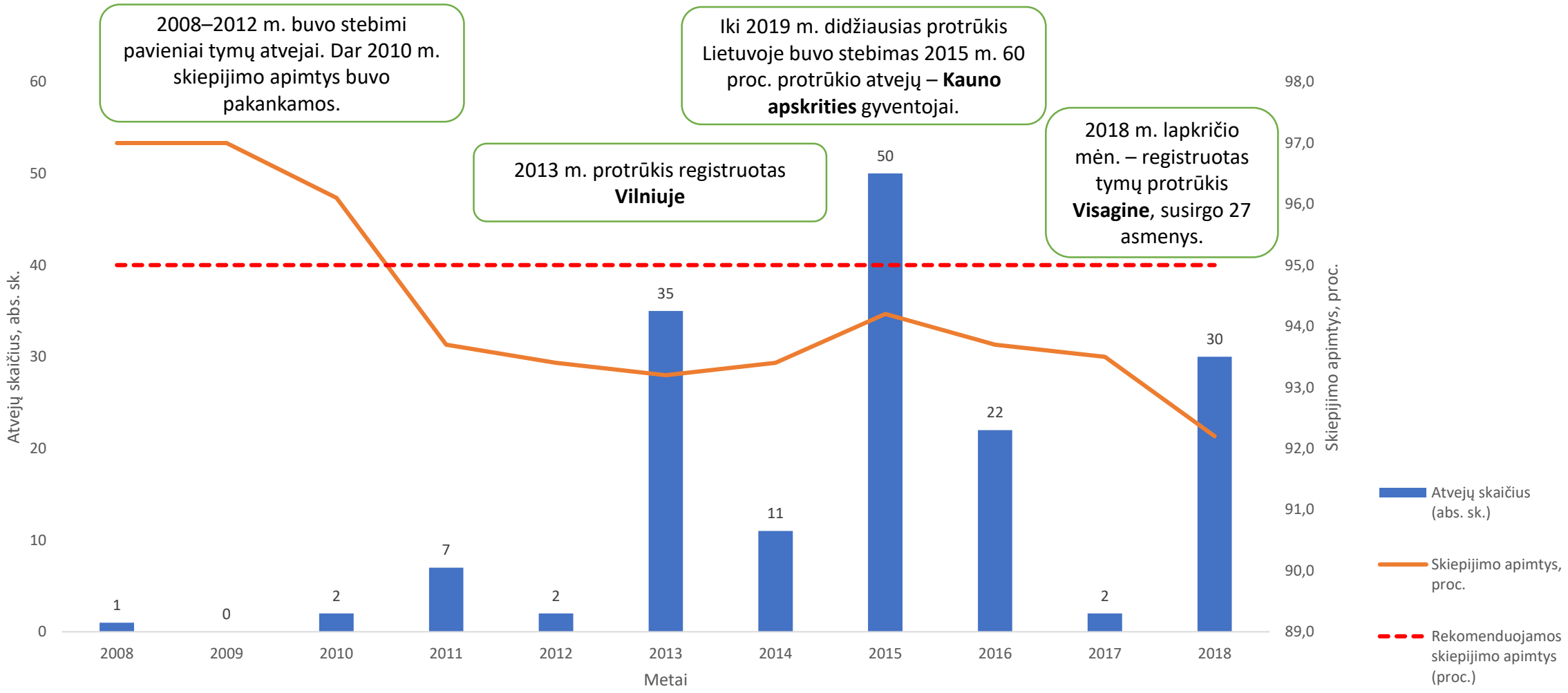

Pernai per visus metus tymais Lietuvoje susirgo 30 žmonių

Situacija Lietuvoje 2019 m.

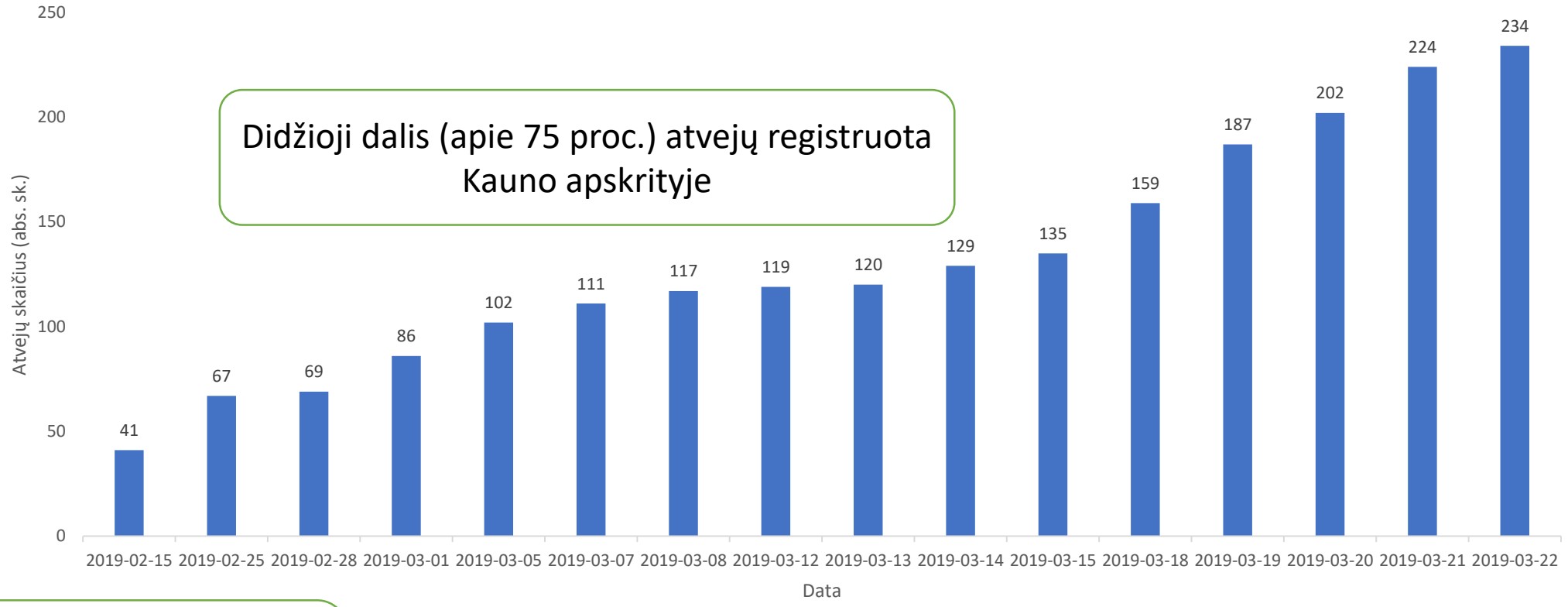

Didžioji dalis (apie 75 proc.) atvejų registruota Kauno apskrityje

Daugumos susirgusių asmenų skiepijimo būklė buvo nežinoma arba buvo neskiepyti

Jauniausias asmuo, kuriam nustatyta tymų diagnozė – 7 mėn., vyriausias – 61 m. amžiaus asmuo

Situacija Lietuvoje 2019 m. kovo 22 d.

Visaginas	**3**
Druskininkai	3
Alytus	2
Lazdijų r.	1
Varėnos r.	1
Klaipėda	1
Vilnius	23
Vilniaus r.	7
Trakų r.	5
Širvintų r.	3
Marijampolės apskritis	4
Kaunas	**124**
Kauno r.	39
Kaišiadorių r.	7
Birštonas	1
Jonava	1
Kėdainių r.	1
Prienų r.	2
Raseinių r.	1
Plungės r.	1
Telšių r.	1
Panevėžys	1
Rokiškis	1
Šiauliai	1
Viso	**234**

Kauno miestas: du pirmieji atvejai susirgo 2019-01-06. Protrūkio pradžia – **LSMU ligoninė.** Iš viso susirgo **9 sveikatos priežiūros darbuotojai**.

Situacija Kauno apskrityje

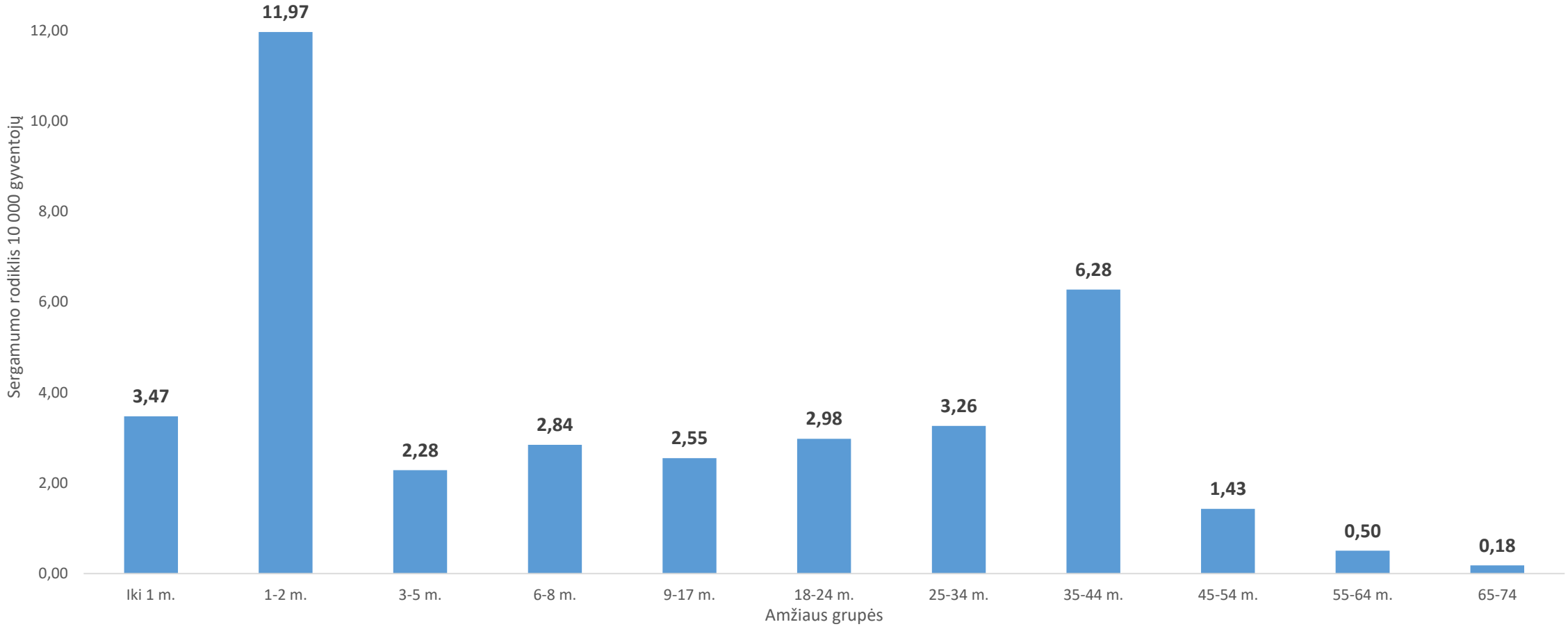

KODĖL LIETUVOJE PLINTA TYMAI?

Skiepijimo apimtys Lietuvoje
(pirmoji dozė, 2 m.)

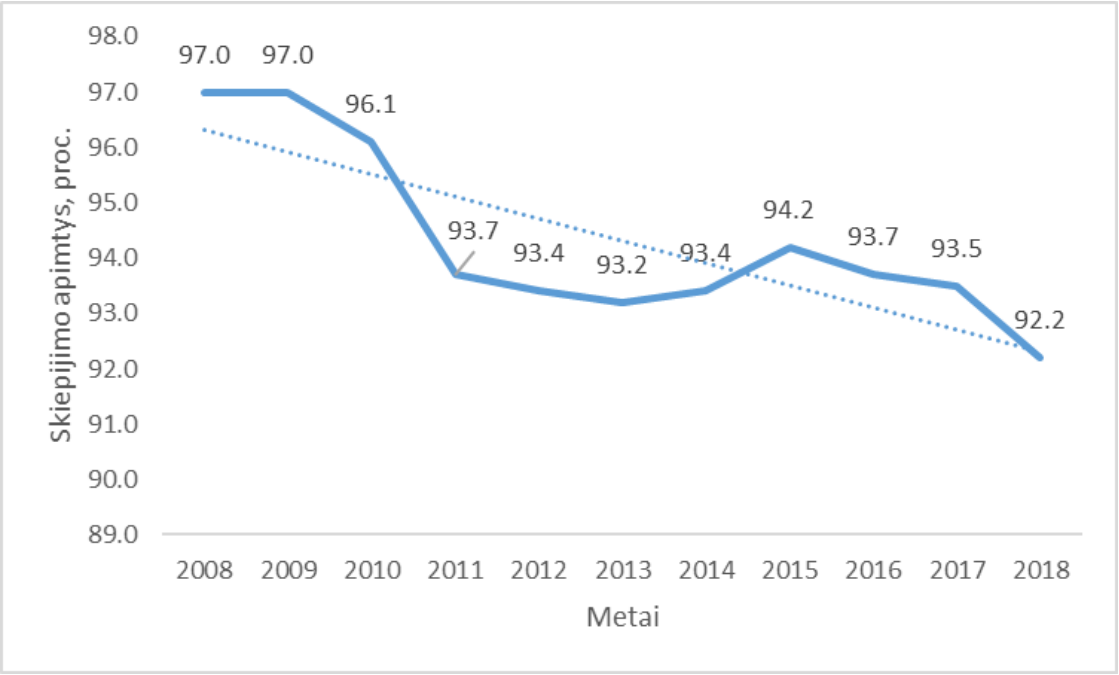

Dvejų metų amžiaus vaikų skiepijimo nuo tymų, epideminio parotito ir raudonukės infekcijų aprėptys pagal savivaldybes Lietuvoje 2018 m.

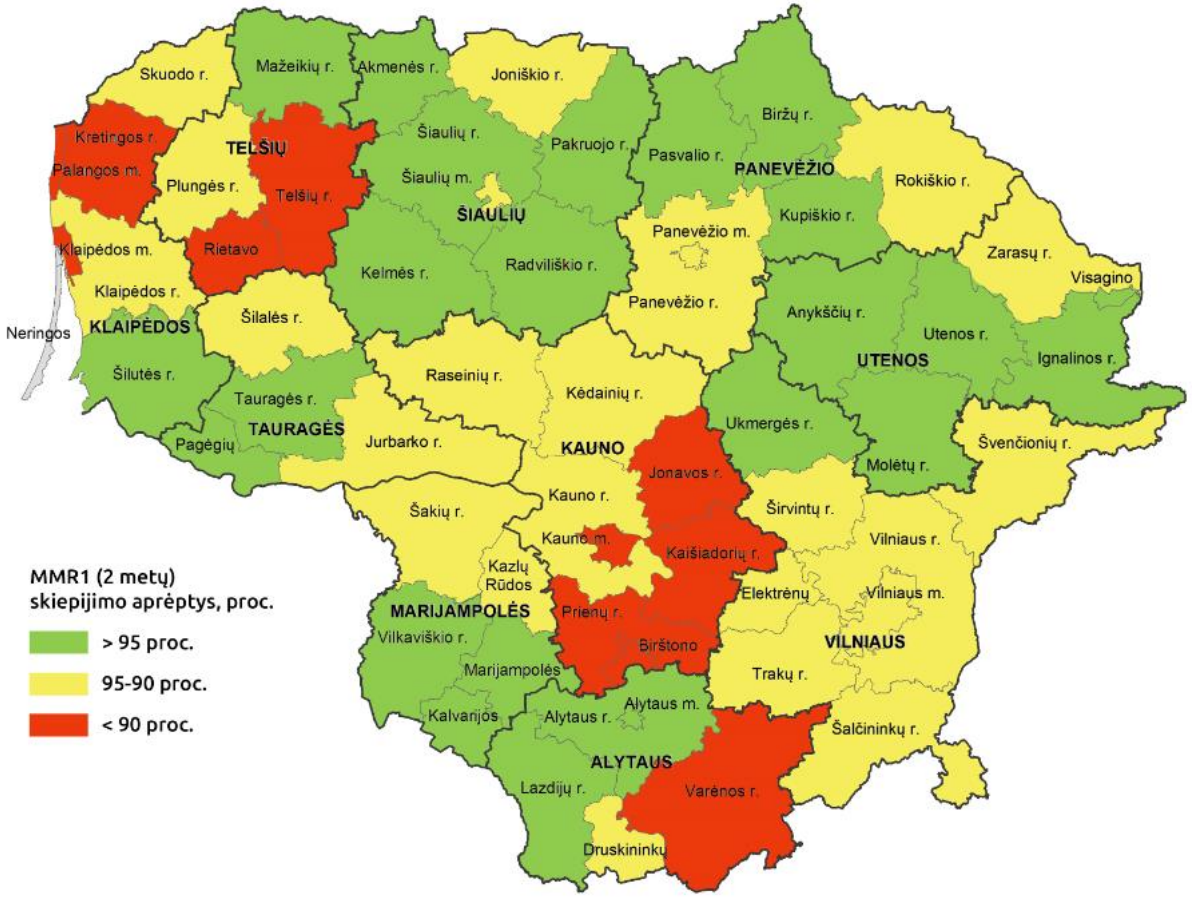

Skiepijimo apimtys Lietuvoje
(antroji dozė, 7 m.)

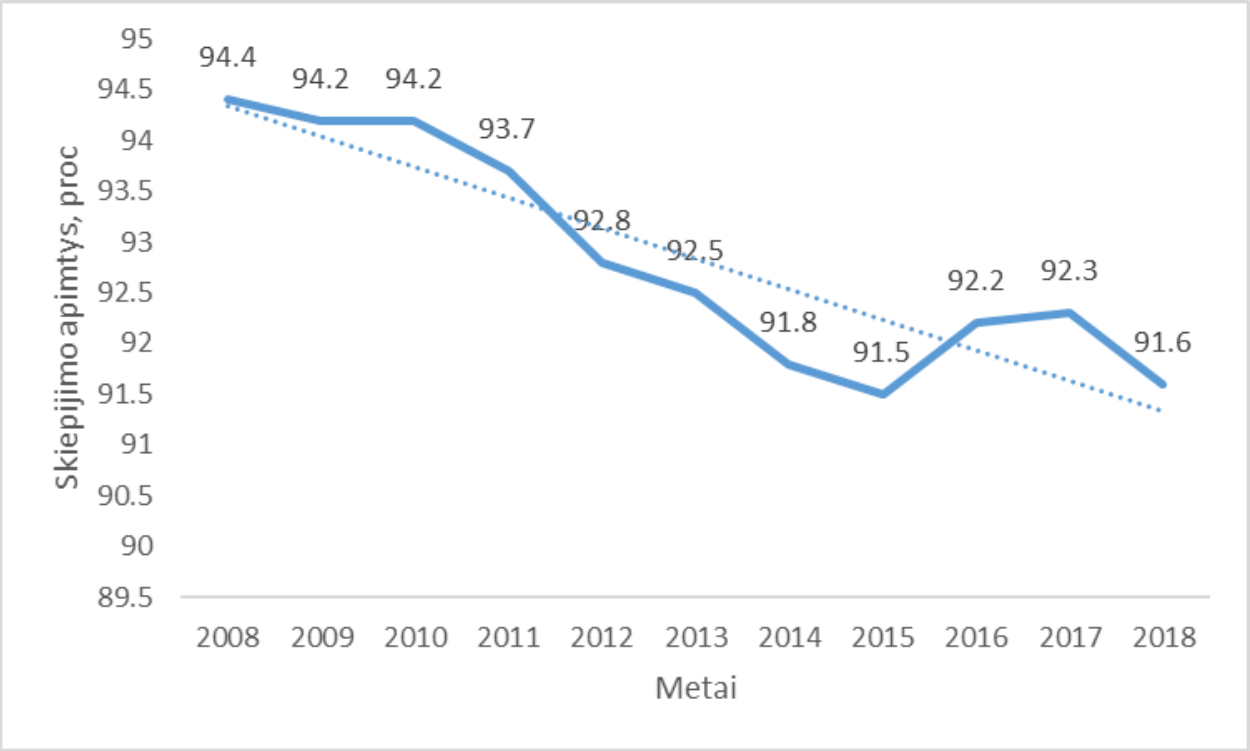

KODĖL DAUGIAUSIAI ATVEJŲ REGISTRUOJAMA KAUNO APSKRITYJE?

Plitimo priežastys

- **Per mažos skiepijimo apimtys**
- Pavėluota diagnostika (tymai – viena iš „pamirštų“ ligų)
- Serga sveikatos priežiūros specialistai
- Infekcijų kontrolės reikalavimų neužtikrinimas
- Kitos galimos priežastys????

Kauno apskrities vaikų skiepijimų MMR vakcina apimtys

Analizuojamu laikotarpiu nesiekia rekomenduojamų 95 proc.

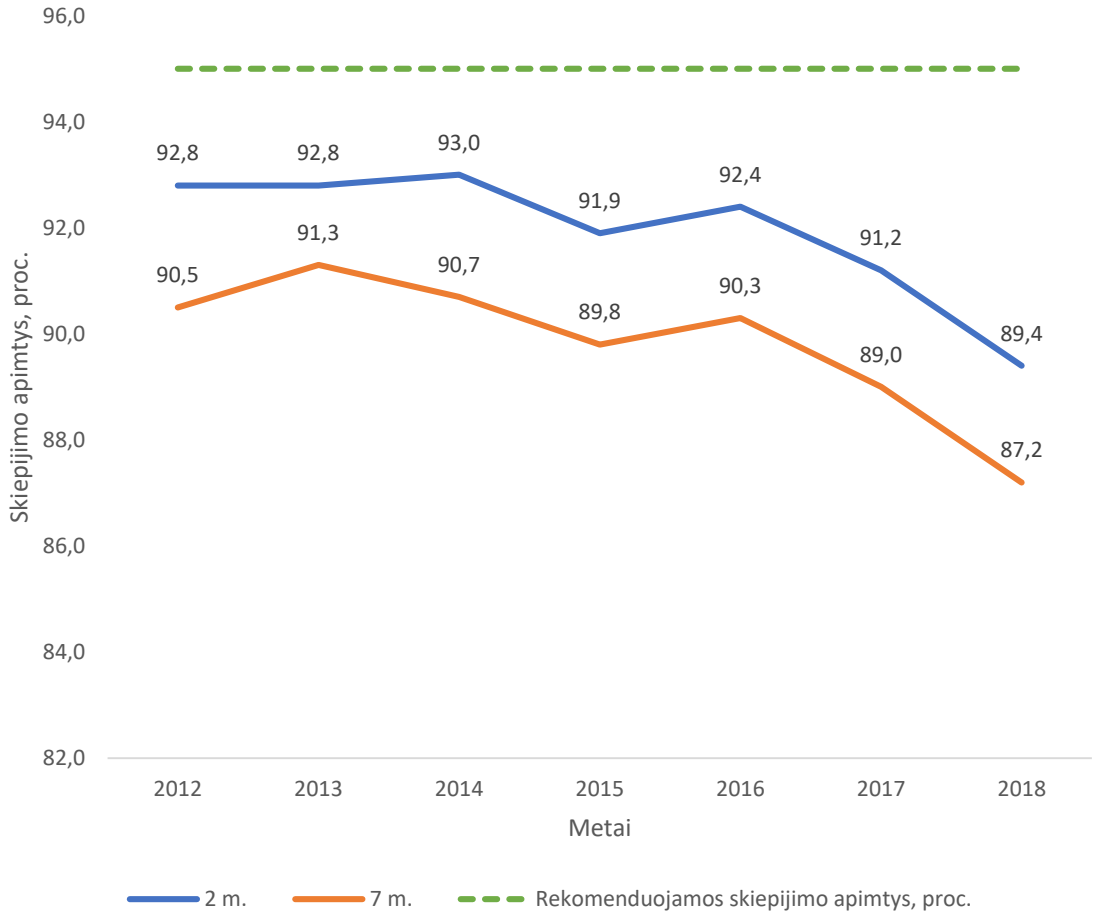

ASPĮ imunoprofilaktikos kontrolės metu įvertintos vaikų nepaskiepijimo priežastys:

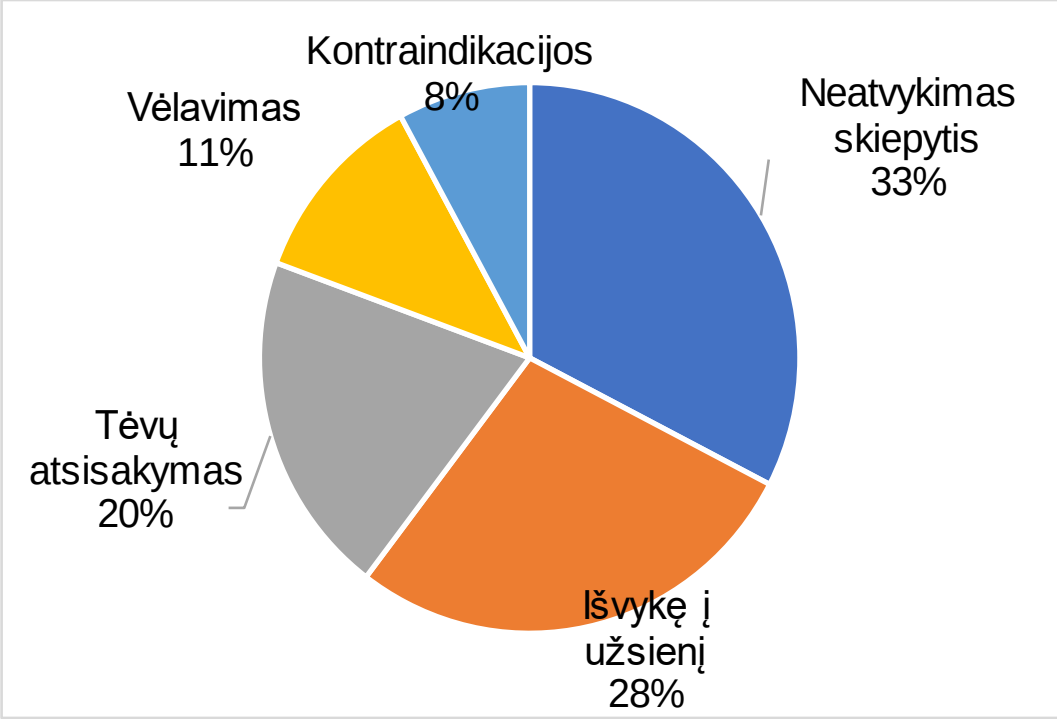

Vaikų skiepijimo MMR vakcina apimtys Kauno mieste ir Lietuvoje

Vaikų skiepijimo MMR vakcina apimtys (2 m.)

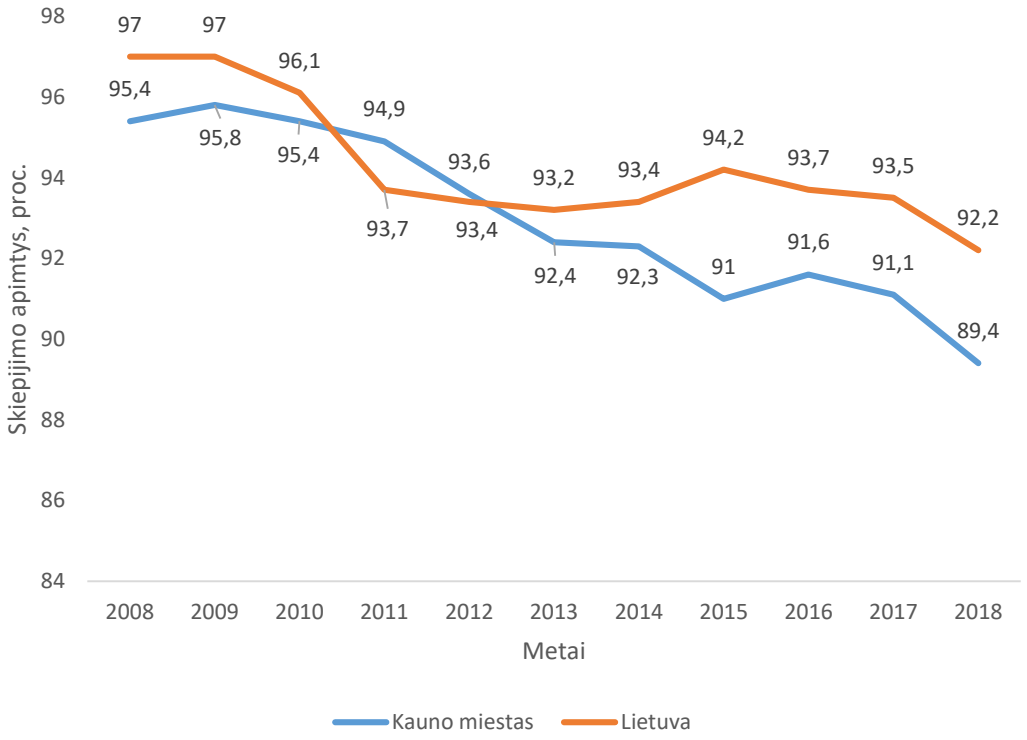

Vaikų skiepijimo MMR vakcina apimtys (7 m.)

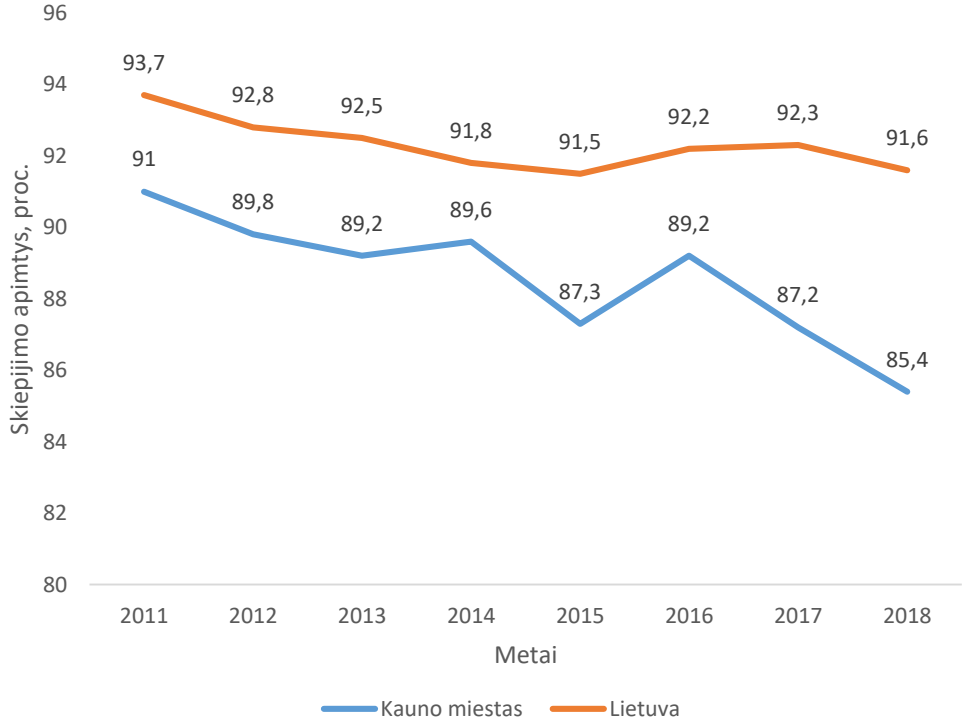

SKIEPIJIMO APIMTYS LIETUVOS ASPĮ 2018 M.

(ASPĮ, kuriose skiepijimo apimtys buvo nepakankamos (<95 proc.), skaičius)

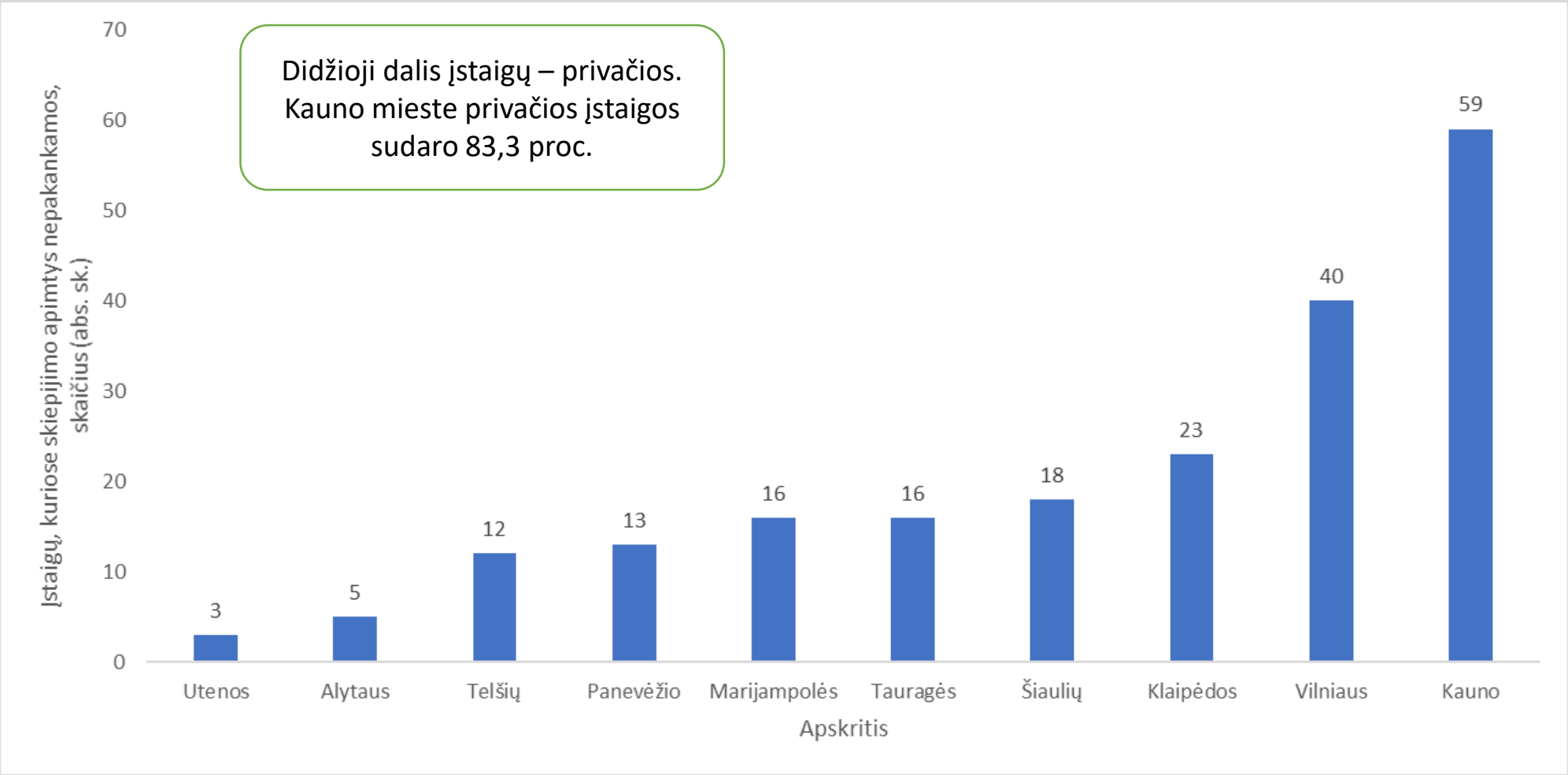

SKIEPIJIMO APIMTYS KAUNO ASPĮ 2018 M.

(ASPĮ, kuriose skiepijimo apimtys buvo nepakankamos (<95 proc.))

ASPĮ pavadinimas	MMR1 (2 metai)	MMR2 (8 metai)
LSMUL Kauno klinikų šeimos medicinos klinika	79,7	93,5
Kauno miesto poliklinikos Centro padalinys	92,6	93,9
Kauno miesto poliklinikos Dainavos padalinys	87,0	90,8
Kauno miesto poliklinikos Kalniečių padalinys	93,5	91,6
Kauno miesto poliklinikos Šilainių padalinys	90,3	92,4

SKIEPIJIMO APIMTYS KAUNO ASPĮ 2018 M.

(ASPĮ, kuriose skiepijimo apimtys buvo nepakankamos (<95 proc.))

ASPĮ pavadinimas	MMR1 (2 metai)	MMR2 (8 metai)
UAB šeimos klinika „Ars Medica“	77,8	74,4
UAB Bendrosios medicinos praktika	77,7	61,2
UAB Marių klinika	80,4	88,9
UAB Sveikatos ratas	73,0	85,5
UAB InMedica tinklas	86,1*	89,5*

* nurodytos mažiausios skiepijimo apimtys iš visų tinkle esančių filialų

TYMŲ VALDYMAS

Atvejo valdymas (NVSC)

Skiepijimas, skiepijimo apimčių gerinimas

Konkrečių grupių skiepijimas – protrūkio valdymo priemonė

VISUOMENĖS IR KONKREČIŲ GRUPIŲ INFORMAVIMAS

Tymų atvejo valdymas

Įtariamas ar nustatytas tymų atvejis izoliuojamas

ASPĮ teikia informaciją apie tymų atvejį NVSC

NVSC aiškinasi sąlytį turėjusius asmenis

Sąlytį turėjusiems asmenims teikiama informacija, nurodoma pasiskiepyti ir stebėti savo sveikatos būklę

Nuolat teikiama informacija atsakingoms institucijoms, gyventojams

Skiepijimas

- Vienintelė tymų profilaktikos ir valdymo priemonė – skiepijimai kombinuota tymų, epideminio parotito, raudonukės (MMR) vakcina.
- Lietuvoje nuo tymų vaikai pradėti skiepyti 1964 m. ir skiepijami pagal Lietuvos Respublikos vaikų profilaktinių skiepijimų kalendorių.
- Nuo 1988 m. pridėta antroji MMR vakcinos dozė. Ilgalaikei imuninei apsaugai reikalingos dvi vakcinos dozės. Laikui bėgant imuninis atsakas gali mažėti.

JEI ASMUO NEŽINO SAVO SKIEPIJIMO BŪKLĖS, JAM REKOMENDUOJAMA KREIPTIS Į ASMENS SVEIKATOS PRIEŽIŪROS ĮSTAIGĄ IR PERŽIŪRĖTI ŠIUOS DOKUMENTUS:

- ambulatorinę kortelę, skiepijimo pažymėjimą, Tarptautinio skiepijimo ar profilaktikos priemonių pažymėjimą.

ARBA ATLIKTI SEROLOGINIUS TYRIMUS, SIEKIANT ĮVERTINTI IMLUMĄ TYMAMS.

Kas gali skiepytis MMR vakcina valstybės lėšomis?

VAIKAI IR SĄLYTĮ TURĖJĘ ASMENYS

- Pagal vaikų profilaktinių skiepijimų kalendorių skiepijami 15–16 mėn. ir 6–7 m. amžiaus vaikai.
- Vaikai, kurie dėl tam tikrų priežasčių nebuvo paskiepyti pagal vaikų profilaktinių skiepijimų kalendorių, gali pasiskiepyti ir vėliau (sudaromas individualus skiepijimo grafikas).

- Sąlytį turėję asmenys, kurie buvo sąlytyje su sergančiuoju tymais, skiepijami viena MMR vakcinos doze.
- Šie asmenys turi būti paskiepyti per 72 val. po turėto kontakto.
- Sąlytį turėjusių asmenų sąrašą sudaro NVSC departamentų ULVS specialistai, gavę pranešimą apie įtariamą ar nustatytą tymų atvejį.

Kokiais atvejais reikia skiepytis suaugusiems?

Per 72 val. po turėto sąlyčio su įtariamu tymų atveju

Jei asmuo yra neskiepytas, nepilnai skiepytas, nesirgęs

Jei asmuo nežino savo skiepijimo būklės, jis taip pat gali skiepytis arba gali atlikti serologinius tyrimus imuninio atsako nustatymui ir pasiskiepyti

Skiepyti asmenys taip pat gali atlikti serologinius tyrimus (siekiant įsitikinti, kad imuninis atsakas yra pakankamas)

Imuninės būklės nustatymas – serologiniai tyrimai

- Serologinius tyrimus rekomenduojama atlikti nežinantiems savo skiepijimo būklės ar skiepytiems asmenims.
  - Mokslinių tyrimų duomenimis, ne visiems asmenims susiformuoja pakankamas imuninis atsakas ar laikui bėgant jis silpnėja. Ypač svarbu vertinti imuninį atsaką **vyresnių nei 30 m. amžiaus** asmenų grupėje.

  - Tymų viruso IgG parodo ar asmuo turi imunitetą tymų ligai.
  - Imamas kraujas, tyrimo rezultatas gaunamas per 1–5 darbo dienas po paėmimo.
  - Galima atlikti **NVSPL** ar savo **ASPĮ**.

Sveikatos priežiūros specialistai

GALI UŽSIKRĖSTI PATYS

Sveikatos priežiūros įstaigų darbuotojai priklauso rizikos grupei dėl padidintos užsikrėtimo tymų virusu rizikos

GALI UŽKRĖSTI PACIENTUS

Virusui imlūs darbuotojai gali tapti tymų viruso platintojais ir tokiu būdu kelti riziką pacientų sveikatai

Sveikatos priežiūros specialistų skiepijimas

LIETUVOS RESPUBLIKOS SVEIKATOS APSAUGOS MINISTRO

ĮSAKYMAS
DĖL DARBUOTOJŲ, KURIE SKIEPIJAMI DARBDAVIO LĖŠOMIS, PROFESIJŲ IR PAREIGYBIŲ SĄRAŠO PATVIRTINIMO

2004 m. spalio 14 d. Nr. V-716
Vilnius

Užkrečiamoji liga, nuo kurios skiepijama	Ekonominės veiklos rūšis, profesijos ir pareigybės*, kai darbuotojams gali būti pavojus susirgti užkrečiamąja liga	Aplinkybės, kurioms esant galima rizika
Tymai, epideminis parotitas, raudonukė	4. Visos profesijos ir pareigybės, susijusios su: 4.1. žmonių sveikatos priežiūros veikla (N 85.1); 4.2. kita veikla**.	Galimas sąlytis su tymais, epideminiu parotitu, raudonuke užsikrėtusiais ar sergančiais asmenimis (užkrečiamuoju laikotarpiu); sąlytis su tymų, epideminio parotito, raudonukės rizikos grupių asmenimis, kuriems šios užkrečiamosios ligos pavojingos dėl savo komplikacijų.

Tymų valdymo apibendrinimas

- Tymų atvejo valdymas Atliekama kiekvienu atveju
- Skiepijimas Per mažos apimtys, neužtikrinamas sveikatos priežiūros specialistų skiepijimas
- Visuomenės ir konkrečių grupių informavimas Nuolat atnaujinama informacija, konsultuojami gyventojai, vykdomi mokymai. Tačiau skiepijimo apimtys mažėja, gyventojai apklausose nurodo, kad jiems trūksta informacijos apie skiepus...
- Konkrečių grupių skiepijimas Vienas iš būdų suvaldyti protrūkį

NVSC SIŪLYMAI

INFORMACINĖ KAMPANIJA „KAUNAS – APSAUGOTAS NUO TYMŲ“ / „KAUNAS – BE TYMŲ“ / „KAUNE NĖRA VIETOS TYMAMS“

Tėvų skatinimas, kad skiepytų vaikus

Suaugusių gyventojų raginimas skiepytis arba pasitikrinti imuninį atsaką

INFORMACINĖ KAMPANIJA „KAUNAS – APSAUGOTAS NUO TYMŲ“ / „KAUNAS – BE TYMŲ“ / „KAUNE NĖRA VIETOS TYMAMS“

KAUNO MIESTO SAVIVALDYBĖ

NACIONALINIS VISUOMENĖS SVEIKATOS CENTRAS PRIE SVEIKATOS APSAUGOS MINISTERIJOS

Kampanijos partneriai – Kauno miesto savivaldybė, NVSC, ???

Kampanijos veidai – Kauno miesto meras, Šarūnas Jasikevičius, prof. Rimantas Kėvalas, Aleksandras Ivanauskas-Fara, Džordana Butkutė, vaikai, ???

Kampanijos esmė – kuo aktyviau skleidžiama informacija apie tymų profilaktiką.

INFORMACINĖ KAMPANIJA „KAUNAS – APSAUGOTAS NUO TYMŲ“ / „KAUNAS – BE TYMŲ“ / „KAUNE NĖRA VIETOS TYMAMS“

- Spaudos konferencija
- Trumpi filmukai (video)
- Lankstinukai
- Viešinimas: ASPĮ esančiuose ekranuose, viešajame transporte, lauko ekranuose, ???
- Aktyvus dalyvavimas TV, radijo laidose

Tačiau yra viena problema

Šiuo metu MMR vakcina norintys pasiskiepyti suaugusieji turi kreiptis į privačius tiekėjus

ANTĖJA LABORATORIJA

- Kaina – **27,00 eur** (šiuo metu dėl didelio vakcinų poreikio kaina siekia 45 eur).
- Būtinas išankstinis apmokėjimas;
- Atlikus apmokėjimą įstaiga iš tiekėjo užsako vakciną;
- Vakcina gaunama po kelių dienų.

Endemik

- Kaina – **29,50 eur** (šiuo metu ASPĮ darbuotojams taikoma nuolaida, kaina 25 eur);
- Įstaigos teigimu, ji gali užtikrinti reikiamą vakcinų poreikį;
- Skiepijant daugiau nei 10 darbuotojų, specialistas gali atvykti į sutartą vietą.

Jei vakcinos gali gauti privatūs tiekėjai, galbūt pavyktų gauti ir Kauno miesto savivaldybei?

KODĖL TAI SVARBU?

- Būtų galima skiepyti ne tik vaikus, bet ir neskiepytus, nepilnai skiepytus suaugusius asmenis ar tuos asmenis, kurių imuninis atsakas yra nusilpęs.
- Taip būtų apsaugota didesnė populiacijos dalis.
- Tikėtina, kad pavyktų ne tik suvaldyti protrūkį, bet ir užkirsti kelią protrūkių kilimui ateityje.

Vakcinų gamintojų atstovybės Lietuvoje

MMR vakcina (Priorix)

UAB GlaxoSmithKline Lietuva

Ukmergės g. 120, LT-08105 Vilnius

Tel.: +370 5 264 90 00

MMR vakcina (M-M-RVAXPRO)

UAB Merck Sharp & Dohme

Kęstučio g. 59/27 08124 Vilnius

Tel. +370 5 278 0247

Kiti NVSC siūlymai

Siūlymai	Atsakingas vykdytojas	Preliminarus terminas
Ekspertų komandos subūrimas.	NVSC, savivaldybės, Kauno ASPĮ atstovai	Nedelsiant
Susitikimas su ASPĮ, diskusija ir priežasčių, dėl kurių neskiepijami vaikai analizė. Ieškoti būdų kaip gerinti skiepijimo apimtis.	NVSC, ekspertų komanda	2019 m. gegužės 25 d.
Konsultacijos įstaigose, kuriose galima didesnė rizika (aktyvus siūlymas konsultuoti). Įstaigų pavyzdžiai: ASPĮ, vaikų ugdymo, soc. globos įstaigos, kt.	NVSC	2019 m. gegužės 15 d.
Identifikuoti specifines visuomenės grupes, kuriose reikalingos neatidėliotinos intervencijos, skirtos vaikų skiepijimo skatinimui.	NVSC, savivaldybė, ekspertų komanda	2019 m. balandžio 15 d.
Atlikti analizę ir teikti siūlymus, kurias gyventojų grupes būtų galima skiepyti protrūkio metu (įvertinti pagal amžių, profesiją ir pan.).	NVSC	2019 m. balandžio 8 d.
Parengti atmintinę Kauno miesto gyventojams apie tymus ir rekomendacijas, ją išplatinti.	NVSC, savivaldybė	Nedelsiant
ASPĮ darbuotojų skiepijimas arba serologinių tyrimų atlikimas (savivaldybės lėšomis???).	Savivaldybė	Pagal poreikį
Užtikrinti sąlytį turėjusių asmenų skiepijimą per 72 val.	ASPĮ	Nedelsiant
Infekcijų kontrolės reikalavimų užtikrinimas ir procesų tobulinimas	ASPĮ, NVSC	Nedelsiant
Priminimų vaikų tėvams apie skiepus įdiegimas ASPĮ.	ASPĮ	Nedelsiant

Galbūt turite siūlymų, kaip dar galėtume bendradarbiauti?

Pavyzdžiui, kaip būtų galima padidinti vaikų skiepijimo apimtis LSMUL Kauno klinikų Šeimos medicinos klinikoje ir privačiose ASPĮ?

Daugiau informacijos

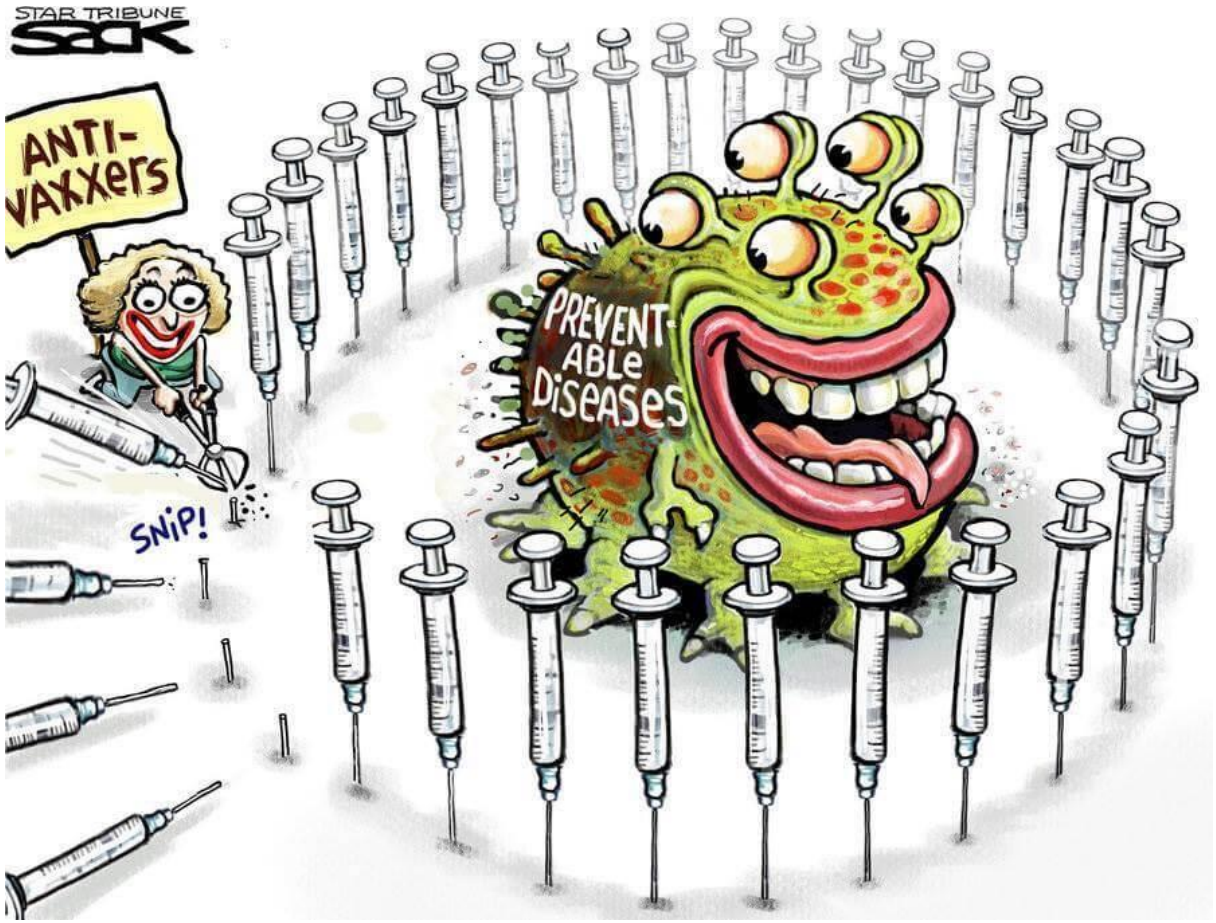

- *Skiepų išradimas leido visuomenei beveik pamiršti pavojingas infekcines ligas, todėl nebejvertiname jų grėsmės.*
- *Net ir didžiausi skiepų priešininkai negali paneigti fakto, kad dėl masinio skiepijimo išnyko tokios pavojingos infekcinės ligos kaip raupai ir poliomielitas.*
- *Tymus taip pat buvome beveik pamiršę, nes pakankamai vaikų buvo paskiepyta.*
- ***Dabartinis tymų protrūkis aiškiai rodo, kad mitai apie tariamą vakcinų žalą nėra toks jau nekaltas dalykas – jie sukelia sumaištį, abejones ir didžiulę grėsmę silpniausiems visuomenės nariams.***

Dr. Aurelija Žvirblienė, VU Gyvybės mokslų centro vyriausioji mokslo darbuotoja, VU Medicinos fakulteto profesorė

AČIŪ UŽ DĖMESĮ

Kilus klausimams, maloniai prašome kreiptis į NVSC Užkrečiamųjų ligų valdymo skyrių, tel. (8 5) 261 3766